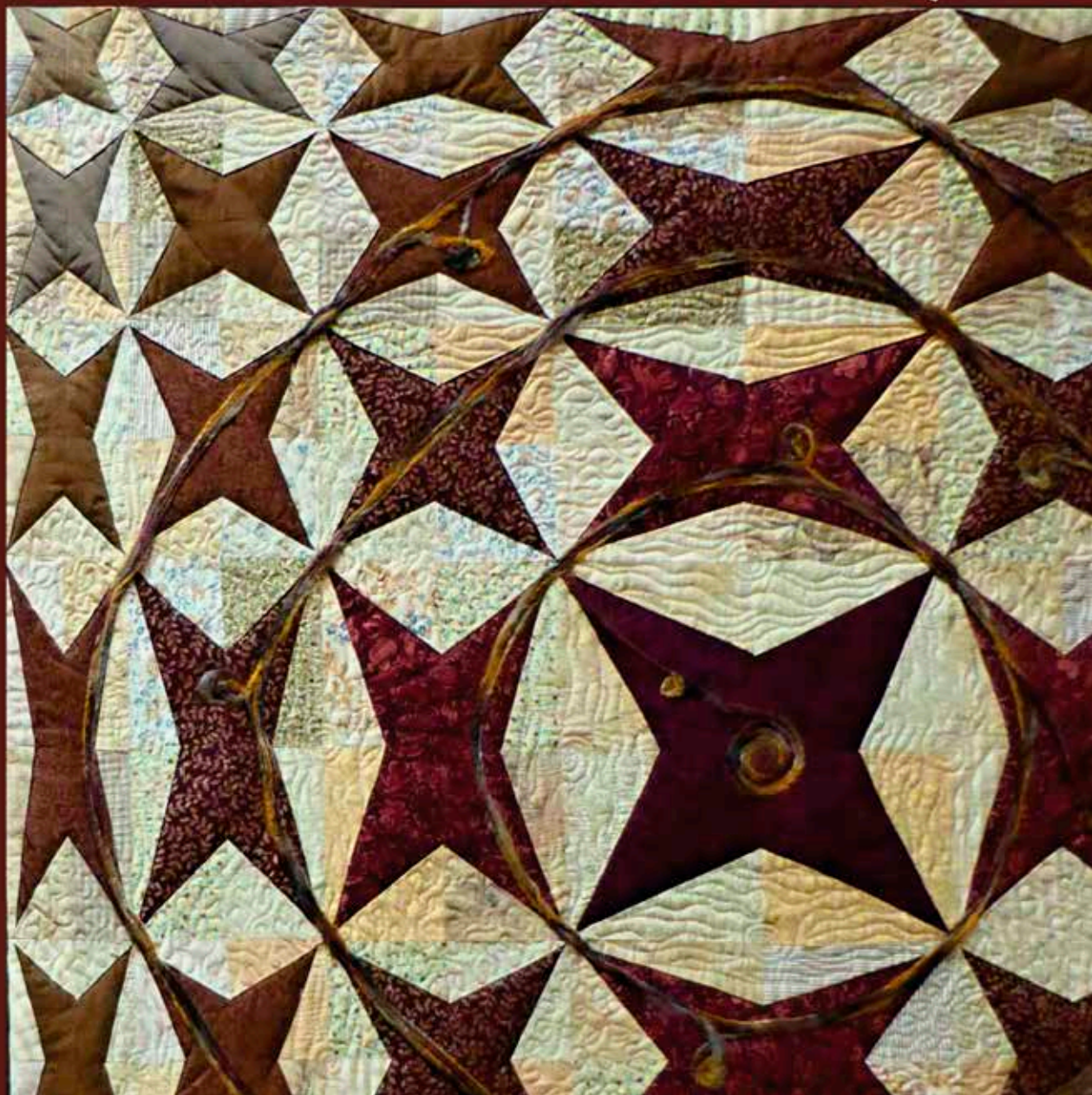

Jana Harmachová, Jana Lálová
Monika Kolejová, Jana Haklová

OD PATCHWORKU PO ARTQUILT

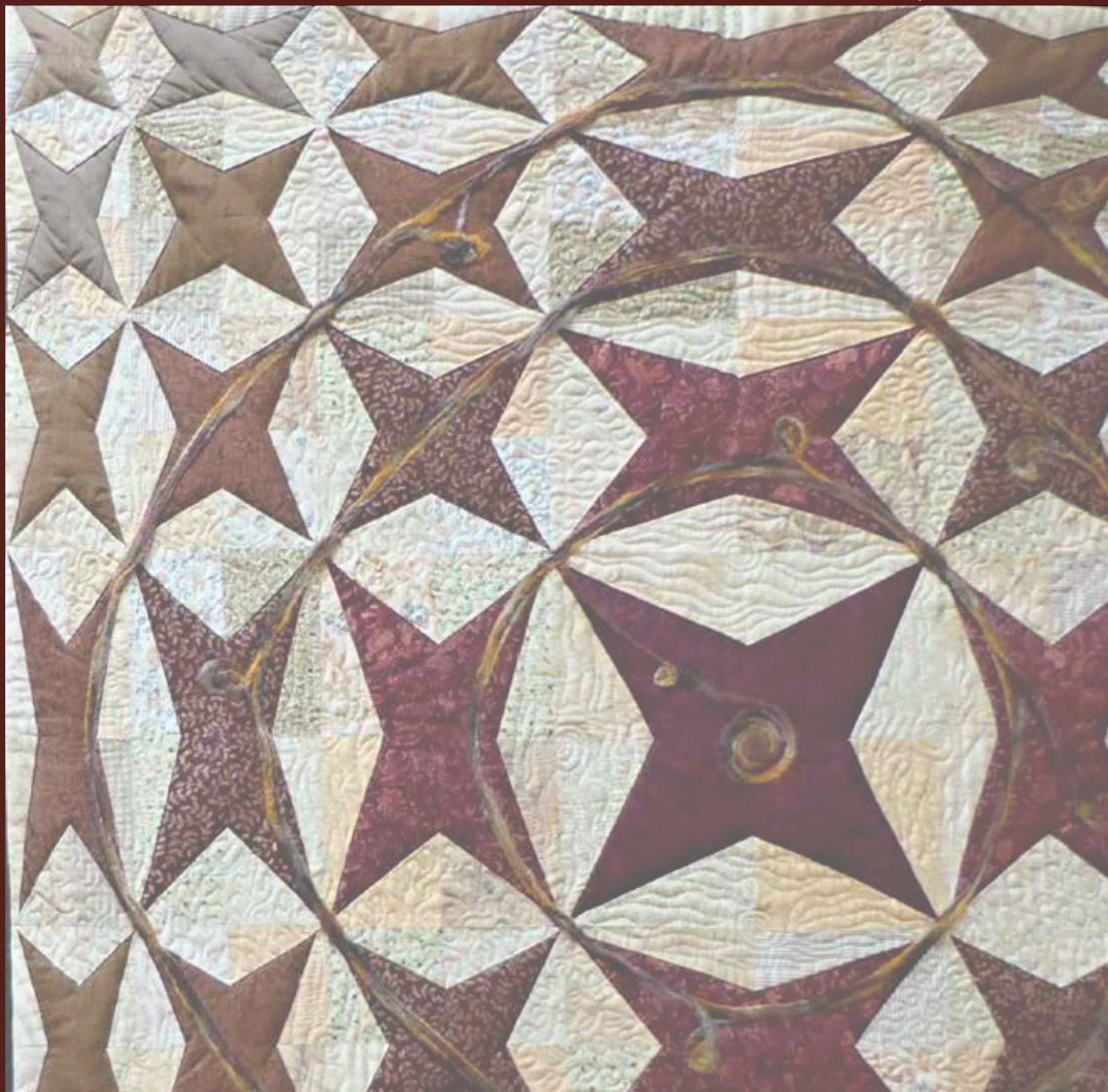
GRADA

Grada Publishing

**Jana Harmachová, Jana Lálová
Monika Kolejová, Jana Haklová**

OD PATCHWORKU PO ARTQUILT

GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Od patchworku po artquilt

Jana Harmachová, Jana Látová,

Jana Haklová a Monika Kolejová

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

info@grada.cz, www.grada.cz

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 6167. publikaci

Texty Jana Harmachová, Jana Látová, Jana Haklová a Monika Kolejová

Fotografie na obálce Jana Harmachová

Fotografie v knize Jana Harmachová, Jana Látová, Jana Haklová a Monika Kolejová

Kresby Lenka Sutrová

Sazba a grafická úprava Jana Harmachová

Návrh obálky Jana Harmachová

Odpovědná redaktorka Ing. Jana Minářová

Počet stran 120

První vydání, Praha 2016

Vytiskly Tiskárny FINIDR, Český Těšín

© Grada Publishing, a.s., 2016

Cover Design © Jana Harmachová

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků. Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorem ověřeny, přesto nelze za ně převzít odpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody.

978-80-271-9117-8 (pdf)

978-80-247-5765-0 (print)

OBSAH

ÚVOD	6
MATERIÁL	7
BARVY A VZORY	9
ZÁKLADNÍ POMŮCKY PRO STROJOVÝ PATCHWORK	12
ŠÍCÍ STROJ	16
DALŠÍ POMŮCKY	17
TVOŘÍME PASTELKAMI NEBO U PC	19
POČÍTAČ JE TAKÉ POMŮCKA	28
ŠIJEME Z JEDNOTLIVÝCH TVARŮ	31
ŠIJEME RYCHLE	44
POUŽITÍ SPECIÁLNÍCH PRAVÍTEK	52
VYUŽITÍ LÁTKY S BORDUROU	55
PŘÍPRAVNÉ PRÁCE	56
ŠIJEME S JEHLOU A NITÍ	57
RUČNÍ ŠITÍ	58
STROJOVÉ ŠITÍ	60
BORDURA	64
SENDVIČ	66
QUILTOVÁNÍ S MONIKOU	71
DOKONČOVACÍ PRÁCE	79
OD NÁVRHU K REALIZACI	80
BOUŘE NA MOŘI	81
TAŠKA PLNÁ PŘEKVAPENÍ	83
PROSTŘENO ANEB SOVY V ATÉNÁCH	87
TMAVÁ DEKA OD LAKOTNÉ TCHÝNĚ	88
SEMINOLE S HANKOU	90
NEJVZÁCNĚJŠÍ QUILT V RODINĚ	92
V JEDNODUCHOSTI JE KRÁSA	93
KLASIKA S VENDOU KAMENNOU	95
POHLAZENÍ OD BABIČKY	97
A ZASE TA BATIKA	99
MNOHO BAREV S MONIKOU	101
APLIKACE A SASHIKO S JANOU LÁLOVOU	105
KROUŽENÍ VE VLNĚ	110
ČESKÝ ARTQUILT VE FRANCII	112
ZÁVĚREM	118
SLOVNÍČEK	119

ÚVOD

Tato knížka vznikla po dlouhém váhání jako rozšířená a přepracovaná verze publikace Patchwork Léto u tety Jany, kterou jsem vydala vlastním nákladem před více než deseti lety. Shrnuła jsem v ní ty nejdůležitější informace o patchworku pro všechny, kdo se s touto technikou chystají začít. Nejspíš se mi tento záměr docela podařil, protože knížka už je několik let vyprodána.

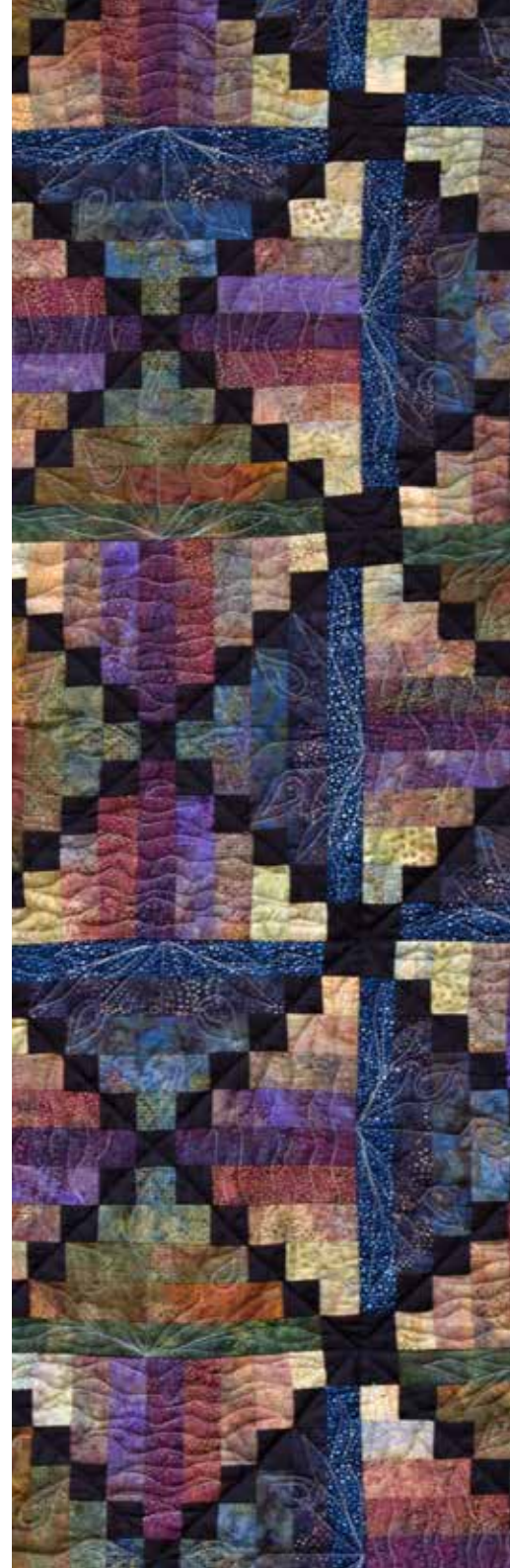
Mezitím se komunita tvůrců patchworku nejen značně rozrostla, ale hlavně jsme se naučili spoustu nových věcí a technik, které v původní knížce chyběly. Rozhodla jsem se tedy nechat v novém vydání ty nezákladnější informace o materiálu, pomůckách a skládání vzorů, aby po knížce opět sáhli všichni začátečníci. Doplnila jsem ji o několik velmi důležitých kapitol, které souzní se současnými možnostmi technickými i výtvarnými, a hlavně jsem požádala svou přítelkyni Janu Haklovou, aby pro vás přidala drobný výlet do oblasti, kam jsem ještě neprošla. Zjistila jsem při té příležitosti, že text a fotografie od autorky, která umí něco mnohem lépe než já, knížku zkvalitní neuvěřitelným způsobem. Poprosila jsem tedy ještě Janu Lálovou a Moniku Kolejovou, které přidaly kapitoly o quiltování a ručním šití. Dámy se svého úkolu zhostily opravdu důstojně. Máte před sebou text, za kterým je spousta let experimentování a zdokonalování v různých technikách, studium i pilné trénování. Všem jim tímto i za vás čtenáře velmi děkuji a moc si vážím toho, že se uvolily své zkušenosti předat prostřednictvím této knížky.

Základní princip patchworku spočívá v sešívání menších či větších kousků látek předem nastříhaných na pravidelné geometrické tvary, a poté sešitých tak, že vytváří různé, většinou mozaikové vzory výsledného dílka. Patchwork jako technika je stará mnoho století a vznikla nejspíš z potřeby zužitkovat každý sebemenší kousek klůcku. Pokud byste se chtěli dozvědět, odkud tato technika pochází, nejspíš zjistíte, že byla po stovky let používána v Severní Americe, Persii, Indii, Číně. Pravděpodobně ji nikdo od nikoho nepřevzal, ale vznikla naprosto logicky z vyplývající potřeby zužitkovat každý kousek tehdy vzácné tkaniny. Do Evropy byla tato technika údajně přivezena z Palestiny v 11. století. Začalo se jí používat ke zdobení praporů, koberců, ubrusů, a v neposlední řadě i chrámových předmětů. Postupem času získával patchwork spolu s ozdobným prošíváním daleko širší užití, technika se nejen zdokonalila, ale v mnohých koutech světa zlidověla natolik, že představuje nedílnou součást kulturních tradic.

Je nás tady v České kotlině pomálu, a přece máme potřebu se stále rozdělovat a navzájem vymezovat například na ty, co tvoří klasicky a moderně. Mám zcela opačnou potřebu. Chci lidi sdružovat a hledat společnou řeč, takže toto dělení budu naprosto ignorovat. Nebudu se snažit hájit jednu ani druhou skupinu, nikoho zařazovat ani hodnotit. Myslím, že patchwork je prostě buď hodně povedený, nebo trochu méně, a nejdůležitější na tomto koníčku je nádherná možnost vytvořit něco originálního a potkat se s lidmi, které to baví stejně jako mě.

Přeji vám tímto spoustu zábavy s jehlou nebo šicím strojem a hodně dobrých přátel, se kterými tento koníček budete sdílet.

Jana Harmachová

MATERIÁL

Setkala jsem se s názory, že správný patchwork vznikne sešitím kousků starých košil, zástěr či ložního prádla, použití látek nových je popřením původního účelu této techniky. Považuji tyto názory za nesmyslné, protože v historii patchworku jistě byla období, kdy se použilo cokoli, co bylo dostupné, aby vznikla naprosto účelná a potřebná věc, stejně jako období, kdy se šily překrásné hedvábné přehozy z velmi drahých materiálů určených pouze k tomuto účelu.

Nemám naprosto nic proti použití starší pánské košile, jen musím z vlastní zkušenosti varovat před možností rozsypání takto získaného materiálu. Košile se totiž zpravidla vyrazuje, když se prodře límeček nebo manžety, zbytek látky se zdá jako nový, ale věřte, že většinou i on je už používáním značně unaven. Může se vám tedy snadno stát, že se vytřepí po druhém vyprání dílka, do kterého jste kromě materiálu vložili mnoho hodin své práce. Od jisté doby tedy šiju z látek nových, nebo alespoň zánovních, i když občas se slzou v oku oželím překrásný vzor na babiččině staré zástěře.

Co se týče druhu materiálu dávám, stejně jako většina mých kolegyň, přednost 100% bavlně, přičemž až čas a zkušenosti mne naučily rozeznat její kvalitu a možnosti použití. Za nejvhodnější považují pevné tenké látky. Jejich předností je hustá vazba, která dílky udrží v potřebném tvaru, a protože jsou tenké, lze je použít i u vzorů, kde se sejde velmi mnoho látek v jednom bodě.

Krásný a velmi kvalitní je tzv. bavlněný satén, ze kterého se šije moderní ložní prádlo. Je tenoučký, nesmírně příjemný na dotek a vyrábí se v překrásných vzorech. Jeho nevýhodou při použití na patchwork je jeho nežehlivá úprava. To, co u povlečení zajisté oceníte, se při této technice stane vaší noční můrou, neboť vámi sežehlené švy se otevírají, jsou jako živé a mohly by se stát zkouškou vaší trpělivosti. Pokud se chcete vyhnout těmto problémům, nepoužívejte tyto látky na příliš komplikované vzory, případně použijte techniku našívání na papír, která bude popsána v následujících kapitolách.

Dalším běžným materiálem ke zhotovení patchworku je flanel nebo barchet. Specifikou těchto materiálů je jejich hřejivost, což je u deky samozřejmě velice přejemné, ale vzhledem k větší tloušťce je třeba dát pozor při výběru vzoru.

Pokud se sejde v bodě víc než osm látek, vytvoří se zhruba centimetr vysoký šev. Velice rozdílná může být u flanelů kvalita. Ty kvalitnější jsou, dle mých zkušeností, s vytkávaným vzorem, na levnějších tištěných flanelech se časem a používáním tvoří žmolky a deka pak vypadá jako ušmudlaná.

Velice krásné vzory pravděpodobně naleznete v obchodech na materiálech označených jako viskóza. Jedná se o velmi blízkou příbuznou bavlny. Používá se na halenky, sukně a šaty, výhodou je větší splývavost a jemnost. Pokud vám některý vzor učaruje natolik, že ho prostě budete muset na patchwork použít, vyhněte se raději velmi malým trojúhelníkovým a kosočtvercovým vzorům. Dílky z tohoto materiálu jsou totiž velmi živé a na zpracování opravdu náročné.

Dalším přírodním materiálem je len, ze kterého lze vytvořit velice krásné věci. Specifikou tohoto materiálu je poněkud silnější vlákno, zpravidla ne zcela stejnoměrné, a poměrně řídká vazba, což zkušenějším napoví, v čem bude problém. Pokud budete pracovat s pravoúhlými tvary nařezanými po niti, nebudete mít nejspíš kromě náročnějšího vyžehlení žádný problém. Ten nastane ve chvíli, kdy budete chtít sesadit dílky tvořené přeponou trojúhelníka. Jde to opravdu velmi špatně, a když jsem jednou šila diagonálně poskládaný vzor na velkou deku z krásného a velmi kvalitního lnu, dopadlo to nad očekávání zle. Prostě to opravdu nešlo dát dohromady.

V několika knihách o patchworku jsem našla deky hedvábné. Tento materiál se zdá být vhodný, neboť je nesmírně pevný a tenký. Šije se z něj velmi obtížně, protože klouže, dva dílky k sešití skoro neucítíte v rukou, jak jsou tenké. Pokud přesto neodoláte, zkuste pracovat se silnějším hedvábím a vyberte takovou techniku, která není založená na sešívání malých dílků.

Na závěr kapitoly se ještě zmíním o materiálech směsových a umělých. Nejsem žádný staromilec, ale nenašla jsem ještě žádný z těchto moderních materiálů, který by byl na šití patchworku vhodný, takže je prostě a jednoduše používám na oblečení a deky šiji z bavlny.

Výše napsané platilo o horní vrstvě quiltu, tedy patchworkovém topu. Materiálem pro výplňovou vrstvu se věnuje kapitola o quiltování. K artquiltu se používá cokoliv, co lze přilepit či přišít.

BARVY A VZORY

Tato kapitola by se dala shrnout pořekadlem : „Co hrdlo ráčí.“ nebo „Někdo rád holky a někdo zas vdolky.“ Různé možnosti kombinování barev a vzorů najdete u jednotlivých projektů. Současně si uvědomíte, že touto základní volbou určíte jednoznačně charakter výsledného díla.

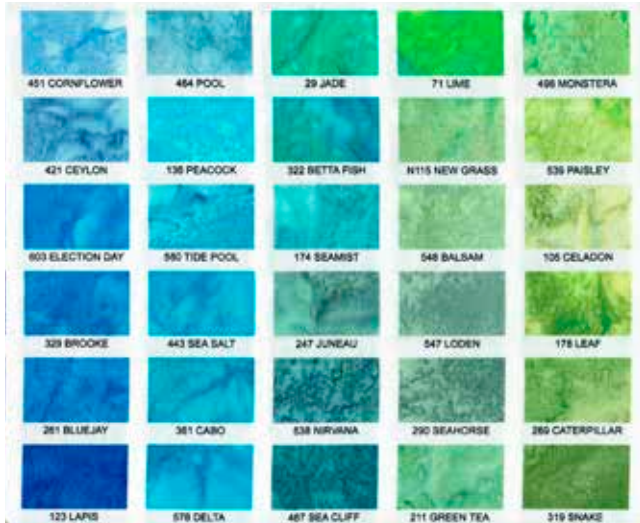
V prvním vydání knížky jsem pro méně odvážné doporučovala kombinaci drobných vzorů s jednobarevnými látkami ve stejném tónu. Barevné i desénové trendy za těch pár let postoupily o hodný kus dál, takže na tuto radu raději zapomeňte, tedy pokud nebudete šít vysloveně v retro stylu. Rozhlédněte se po pěkných interiérech, nechte na sebe působit katalogy se současnou módou a hlavně vnímejte barevné kombinace, ve kterých se budete dobře cítit vy, nebo ten, komu budete šít. Zkuste si vybrané kombinace pokládat na místa, kde kolem nich budete chodit, a vnímejte je v různém světle nebo v různé náladě.

Nákup materiálu už je dneska i u nás velmi snadný, a kromě několika velmi dobře zásobených e-shopů, najdete určitě i ve vašem okolí prodejnu s nabídkou vhodné metráže.

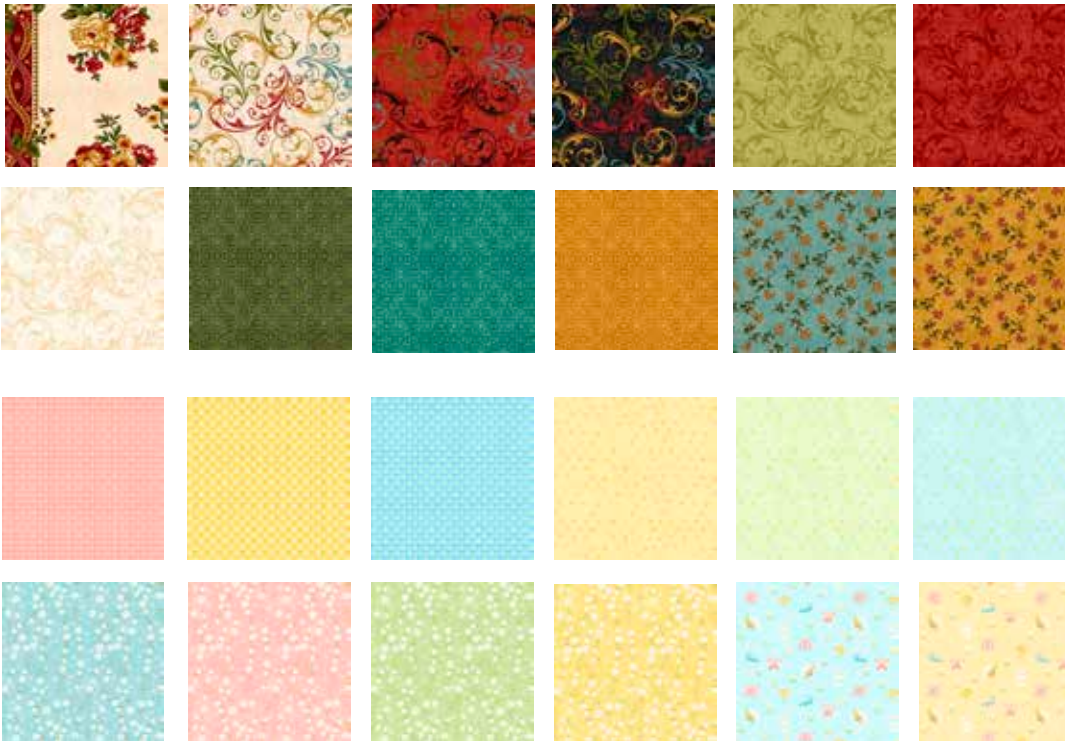
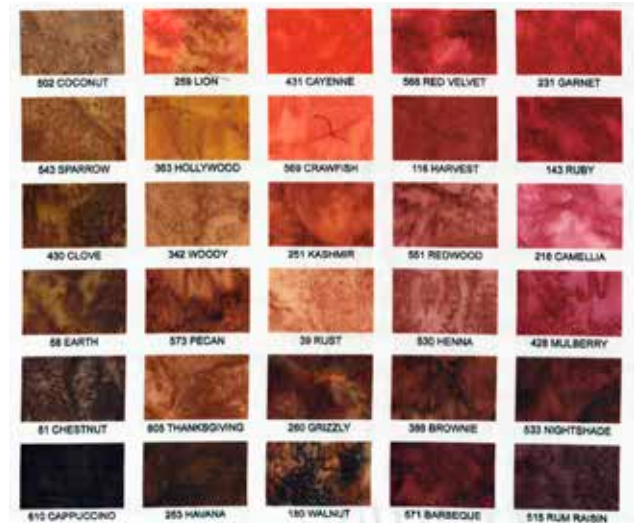

Vzhledem k tomu, že za hlavní účel této knihy považuji inspiraci k výtvarné seberealizaci každé čtenářky, velmi nerada bych popisovala svá konkrétní díla a předkládala návody ve stylu: „Budete potřebovat 1,2 m světle zelené se vzorem, 0,6 m bílé“. Pokud budou v následujících kapitolách ukázky jednotlivých technik, zkuste je brát skutečně jen jako inspiraci a nebojte se zvolit úplně jinou barevnost, velikost bloků, nebo jejich uspořádání. Prostě věřte, že největší radost budete mít z věcí, které budou skutečně vaše, nezaměnitelné a originální. Na obrázku je panel s ukázkou všech barev z jedné kolekce renomovaného výrobce. Moc ráda pracuji s jemnými odstíny a jejich přechody k jiným barvám. Mít k dispozici podobnou paletu barev je snem každé patchworkářky, koupila jsem si alespoň panel, v případě potřeby je pod každým kouskem název konkrétní látky i číslo, podle kterého se dá objednat.

Studené tóny

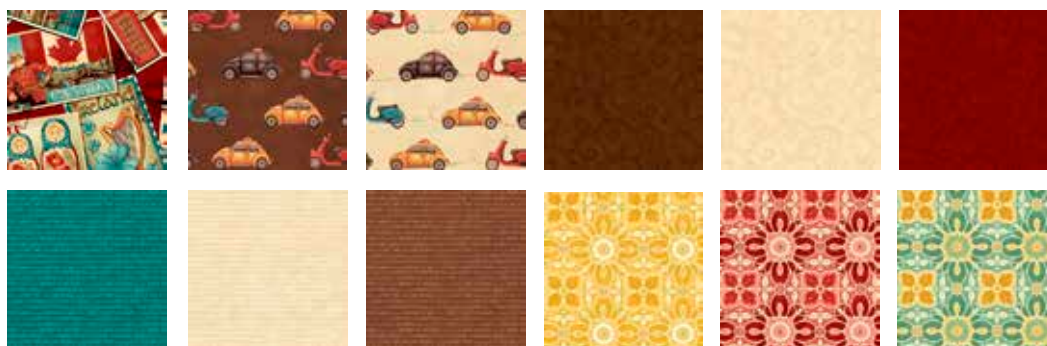

Teplé tóny

Klasika, se kterou se bude krásně tvořit quilt ve Viktoriánském stylu. Bordura s velkou různí půjde využít i na kaleidoskop. Drobné kytičky a tisky tón v tónu jsou na patchwork prostě skvělé.

Jemné pastelové tóny jsou tak trochu miminkovské, ale uděláte s nimi radost i romantické duši dospělé kamarádky. Kdybyste je zkombinovali s černou, dostanete něco docela jiného, tak se nebojte experimentovat.

Látek s obrázky najdete samozřejmě spoustu. Zacházejte s nimi opatrně, abyste nevytvořili nesmyslně rozsekané obrázky, na kterých není vidět nic. Vhodné je zvolit jednu látku s obrázky a doplnit ji abstraktním vzorem a jemným tiskem v tónu.

Velké květy a šátkové vzory jsou vhodné na kaleidoskopy. Opět je třeba doplnit tyto výrazné tisky jemnějšími ze stejné řady, nebo najít podobné barvy u jiného výrobce. Drobné květinové tisky s výhodou využijete i na Watercolor.

S velkými výraznými tisky pracujte s rozvahou. Jsou většinou krásné tak, jak jsou natištěné, a pokud je necháte ve větších jednoduchých plochách na jednobarevném podkladě, vyniknou nejlépe.

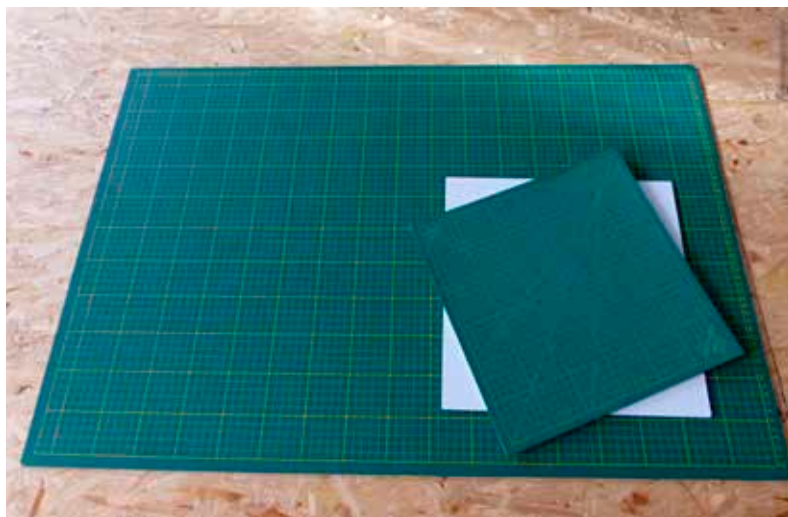
ZÁKLADNÍ POMŮCKY PRO STROJOVÝ PATCHWORK

Upřímně řečeno, považuji vysokou cenu pomůcek nezbytných k patchworku za základní překážku ve větším rozšíření této techniky. Znáám spoustu šikovných švadlenek, které si nad obrázkem pěkného přehození řekly, že by něco takového mohly zkusit. Když si ale spočítaly finanční nároky na předem nejisté dílko, většina od nápadu rychle upustila. Pokud budete chtít šít patchworkovou technikou na šicím stroji, skutečně se neobejdete bez třech základních pomůcek, které slouží k přesnému nařezání požadovaných dílků.

První pomůckou je rotační nůž, který lze koupit v některých galanteriích, v různých prodejnách pro kutily, nebo např. v prodejnách s potřebami pro výtvarníky. Prodává se ve třech velikostech, přičemž mně se osvědčila prostřední o průměru 5 cm a rozdílná může být i rukojeť. Samotné řezací kolečko je výměnné a čas od času ho opravdu budete muset vyměnit za nové, ty lze koupit ve stejných prodejnách jako celé nože, a cenově nejvýhodnější je sada pěti náhradních koleček. Na fotografii je ještě zvlněné kolečko, kterým lze řezat okraje do jemné vlnovky a kyvný řezák na obloučky malého průměru. Zařízení úplně vpravo je brousek. Koupila jsem si ho letos na výletě za velkou louží. Má po celé délce brusný kámen a tím, že jezdíte v drážce, brousí se kolečko rovnoměrně po celém obvodu. Přibrousí běžnou prací otupené kolečko, vykousnutý zoubek od zapomenutého špendlíku ale rozhodně nespraví.

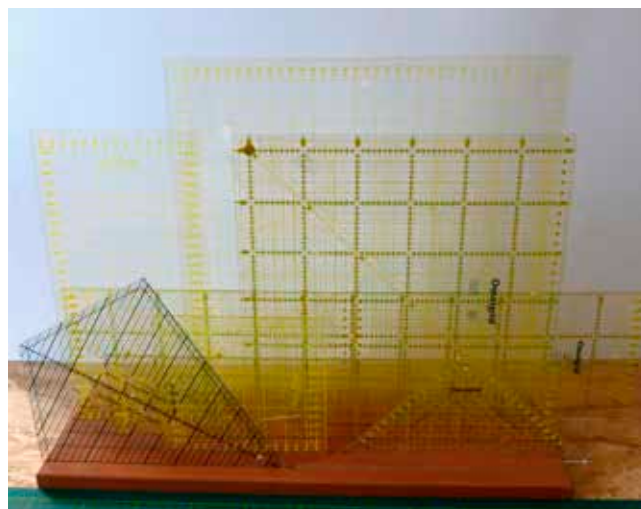

K tomu, aby vám kolečko v noži sloužilo opravdu co nejdéle, slouží speciální podložka v různých velikostech. Tato podložka je z měkkého, ale velmi odolného materiálu, takže se při řezání netupí nůž. Řez, který se na desce vytvoří, se v zápětí zatáhne, deska zůstane stále hladká a neporušená. Podložky se dají většinou objednat ve stejných prodejnách jako řezací kolečka a mají potisk rastru z jedné strany v centimetrech a z druhé v palcích, což by mělo sloužit jako pomůcka při řezání. Nevím, jak mé kolegyně, ale já linky na desce používám nanejvýš na srovnání pravého úhlu, protože čáry jsou poměrně tlusté a řezat podle nich přesné rozměry bych si rozhodně netroufla.

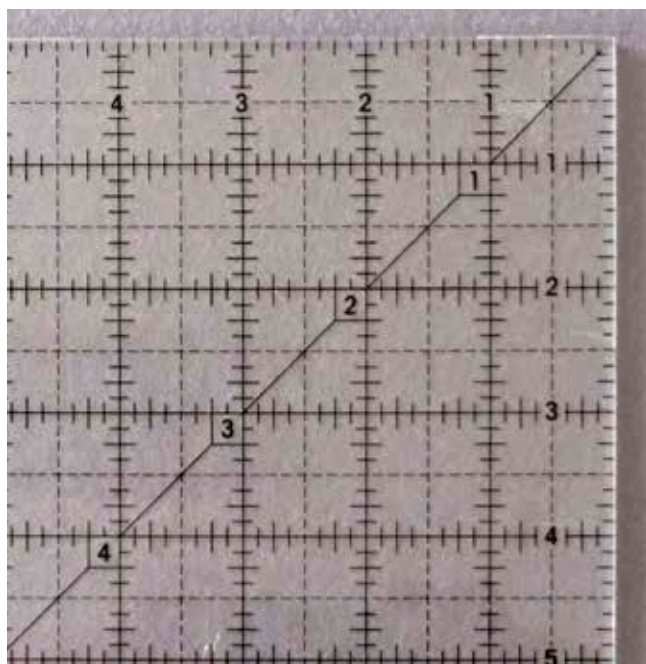
Při rozhodování o velikosti pořizované podložky budete muset zhodnotit vaše finanční možnosti a velikost pracovního stolu. Pro samotnou práci je ideální jedna velká podložka na řezání pruhů (90×60, 60×45) a jedna malá, se kterou můžete při řezání drobných dílků bez problémů otáčet (30×20). Investovala jsem kdysi do podložky, která je ze dvou vrstev a jde otáčet jen s horní vrstvou. Byla dost drahá a obyčejná malá podložka, kterou prostě otočíte na desce stolu nebo na velké podložce, poslouží úplně stejně.

Poslední nezbytnou pomůckou je pravítko, podle kterého povedete řez rotačním nožem. V případě, že budete pracovat s přesnými šablonami dílků, ať už z časopisu nebo z počítače, bude vám k řezání stačit pravouhlej kousek nejméně 2,5 mm silného plexiskla, který musí mít rovnou a čistou hranu, aby podle ní bylo možno pohodlně vést rotační nůž. Pravítka určená přímo pro techniku patchworku vyrábí několik firem a prodávají se na celém světě, protože jsou prostě nejlepší a vymyšlená tak, aby vám co nejvíc zpříjemnila práci. Rozdíl je v barvách natištěného rastru. Dávám přednost žlutočernému rastrování, které je vidět velmi zřetelně. Na většině látek se podle něj krásně řeže i v případě, že už nevidíte jako ostríží. Rastrování pouze v jedné barvě je trochu méně zřetelné a problém je vždy u některých barev látky. Není asi nijak překvapivé, že ta nejlepší pravítka jsou současně i nejdražší.

Šikovný stojánek je kutilská výroba, dostala jsem ho od kamarádky.

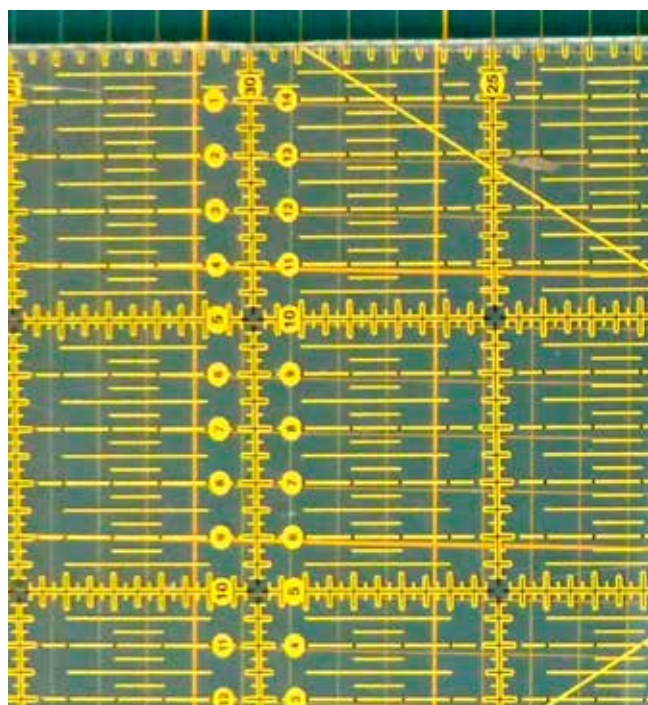
Pravítka se dají koupit opět v různých velikostech, a je třeba se před jejich koupí rozhodnout, zda budete pracovat v centimetrech nebo palcích, a podle toho zvolit rastrování. Co se týče tohoto rozhodování, záleží pouze na vás a na vašich možnostech. Rozhodnete-li se návody a inspirace čerpat z knih nebo internetu, dáte patrně přednost práci v palcích. Mně osobně se ještě nikdy vzor nehodil tak, abych jeho rozměry nemusela upravovat, takže raději pracuji s centimetry, ve kterých umím tu Pythagorovu větu přece jen trochu lépe.

Nutno ovšem přiznat, že ty palce asi mají něco do sebe, protože odvozené délky při používání běžných úhlů vychází na zlomky palců lépe než desetiny centimetrů. Mám nakonec v dílně několik centimetrových a několik palcových pravítek a nezbytnou pomůckou je svinovací metr, který má z jedné strany centimetry a z druhé palce. Velmi snadno s ním převedete jakýkoliv rozměr na zvolené jednotky.

Pokud budete chtít přepočítávat z hlavy nebo s pomocí kalkulačky, tak vězte. Palec je jednotkou délky anglosaského původu. Palec neboli inch je definován jako jedna dvanáctina stopy a jeden palec rovná se 2,54 cm. Pokud byste potřebovali opačný převod, jeden centimetr je 0,394 palce.

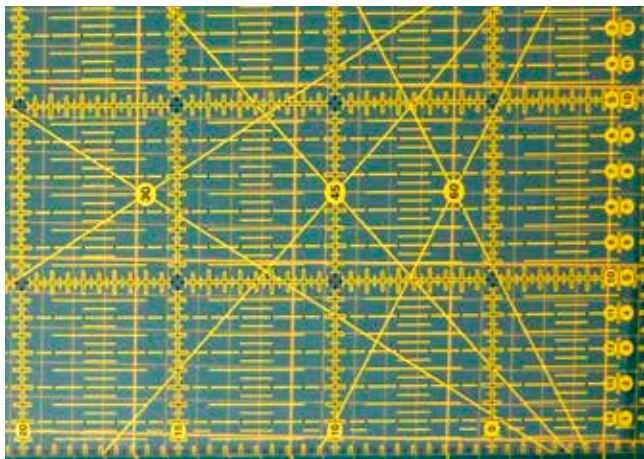
V hodně staré literatuře můžete najít rozdíl mezi americkým a anglickým palcem. Ve skutečnosti šlo o rozdíl mezi palcem imperiálním a kontinentálním, ten byl o něco větší a vycházel z původně francouzského palce. Už ve třicátých letech minulého století se Spojené státy americké a Britské království sjednotily na palci velikosti 2,54 cm. Neměli byste tedy mít problém s převedením čehokoliv od amerických nebo evropských patchworkářek.

Při výběru velikosti pravítka musíte samozřejmě přihlížet k velikosti podložky, mně se zdá nejvhodnější pravítko 15×60 cm, protože s tímto pravítkem pohodlně uříznete i látky širší než 110 cm, tedy běžně prodávané bavlněné tisky. Po dvojnásobném přeložení (na čtvrtiny), dostanete šířku asi 35 cm, a potřebujete tedy k přesnému uříznutí pruhu z celé šířky pravítko delší než 35 cm. K základnímu pravítku si časem jistě dokoupíte několik dalších, tím prvním byste ale měli být schopní uříznout všechno. S těmi dalšími se budou řezat některé věci pohodlněji či snáz. Délka pravítka by měla korespondovat s délkou řezací podložky.

Pravítka s centimetrovým rastrováním jsou nalinována po 0,25 cm, u palcových pravítek je nejmenším dílkem osmina palce. Jde o dostatečně husté rastrování, se kterým vystačíte pro většinu práce a v případě potřeby se dá i ta polovina nejmenší vzdálenosti, tedy osmina centimetru, velmi slušně odhadnout.

Základní obdélníková a čtvercová pravítka mají navíc i několik linek, podle kterých lze velmi snadno krájet všechny běžně používané úhly. Snadno tedy uříznete 45° pro lemování do diagonály, 60° pro rovnostranný trojúhelník i různé kosočtverce.

Pokud Vás tato kapitola naprosto odradila, zkuste začít s technikou ručního sešívání dílků za pomoci šablon. Při této technice se používají přesné šablony připravené předem z kartonu, čtvrtky, případně jiného vhodného materiálu, na které si látkové dílky přišpendlíte, zažehlíte je přes okraje šablon a poté sešíváte k sobě.

Nevýhodou této techniky je poměrně velká náročnost na přípravu, protože šablony musíte mít velké množství, nechávají se totiž v práci většinou až do konečného vyžehlení hotového bloku.

Výhodou ovšem na druhé straně je možnost stříhání látkových dílků nůžkami, protože o dodržení naprosto přesných rozměrů se postarají šablony. Nečekaně velkou výhodou této techniky je zároveň možnost její realizace v podstatě kdekoliv. Na zahradě nebo ve vlaku snadno vezmete do ruky jehlu a drobné kousky přišpendlené na šablonce a využijete tak čas, kdy nemáte stroj k dispozici.